

PM 2013: RV (Dnr 327-183/2012)

Bättre kvalitetskontroll och fullt meddelarskydd inom äldreomsorgen

Skrivelse av Stefan Nilsson (MP)

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Skrivelse av Stefan Nilsson (MP) om ”Bättre kvalitetskontroll och fullt meddelarskydd inom äldreomsorgen” anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i promemorian.

Föredragande borgarrådet Joakim Larsson anför följande.

Ärendet

Stefan Nilsson (MP) föreslår i en skrivelse den 1 februari 2012 om Bättre kvalitetskontroll och fullt meddelarskydd inom äldreomsorgen att staden bör utöka dess kvalitetskontroll samt stärka meddelarskyddet.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret anser att meddelandefriheten är viktig. Dels för den anställdes trygghet, dels för kvaliteten i boendet. Inom stadens vård- och omsorgsboenden, servicehus och dagverksamheter sker redan registrering i de nationella kvalitetsregistren Senior Alert och Svenska Palliativregistret. Detta sker oavsett regiform och beslut om stadens deltagande togs av kommunfullmäktige den 7 november 2011 (dnr 327-1512/2011).

Mina synpunkter

Under år 2012 har en inspektionsenhet organiserats under äldrenämnden, vars övergripande uppdrag är att tillsammans med stadsdelsnämnderna inspektera, granska och följa upp stadens äldreomsorg. Under föregående år gjorde denna inspektion mer än 500 uppföljningar av olika ärenden, både hos kommunala och privata verksamheter. Det går bra att vara anonym vid en kontakt och denna inspektionsenhet är tillgänglig för såväl personal inom äldreomsorgen som äldre eller deras anhöriga. Flera av Stefan Nilssons förslag vad gäller upphandlingsregler specifikt, finns med som krav i den slutförda revideringen av upphandlingsreglerna för hemtjänst. I denna revidering ställs stora krav på såväl utbildningsnivå, möjlighet till fortbildning och andelen tillsvidare- och månadsanställda. Meddelandefriheten är viktig. Dels för den anställdes trygghet, dels för kvaliteten i boendet samt möjliggörandet av kvalitativa upp-

följningar. Enligt stadens regler om meddelarfrihet råder ingen skillnad mellan olika regiformer. Idag råder meddelandefrihet inom äldreomsorgen med några vedertagna undantag, såsom frågor som avser affärsförhållanden, enskildas personliga och privata förhållanden, säkerhet och information om pågående löneförhandlingar. Under år 2012 tillsatte dessutom regeringen en särskild utredning som ska se över frågan om stärkt meddelarskydd för privatanställda i offentligt finansierad verksamhet.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Skrivelse av Stefan Nilsson (MP) om ”Bättre kvalitetskontroll och fullt meddelarskydd inom äldreomsorgen” anses besvarad med hänvisning till vad som sägs i promemorian.

Stockholm den 6 mars 2013

JOAKIM LARSSON

Bilaga

Skrivelsen ”Bättre kvalitetskontroll och fullt meddelarskydd inom äldreomsorgen”.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Roger Mogert (S) enligt följande.

Jag föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta

Förslagen i skrivelsen med nedanstående motivering bifalles

Det är ingen hemlighet att det för den styrande majoriteten varit ett övergripande mål att öka andelen privat verksamhet. Under fina ord som ökad valmöjlighet har utförare med ibland god och ibland allt annat än god kvalitet anlåtats. Det är först med medialt uppmärksammade affärer där bristande vård- och omsorgskvalitet blivit uppenbara som majoriteten känt sig tvungna att vidta åtgärder.

De upphandlingsunderlag som nu redovisas är ett steg åt rätt håll, även om det finns fler krav som bör ställas för att säkerställa god kvalitet och hindra att skattemedel används till vinst snarare än välfärd. I vårt program för trygghet i kvalitet listade vi tio punkter som vi ansåg centrala. Dessa är:

- Tydliga bemanningsregler såväl för upphandlad som egen verksamhet
- Trygghet i anställningen genom kollektivavtalsliknande anställningsvillkor och Vita jobb-satsning
- Annan beslutsprocess kring tilldelning
- Tidigare erfarenheter av entreprenörer ska vägas in i upphandlingsbeslut
- Upphandlingar ska alltid vägas mot egen-regi-drift
- Lösningar som baseras på intraprenader och social ekonomi ska prövas i samband med upphandling.
- Full insyn – ekonomiskt och verksamhetsmässigt.
- Förnyelsekansliet ersätts av ett kvalitetskansli som skärper tillsynsarbetet
- Skydd för så kallade whistleblowers
- Förbättrad information till brukarna innan val

Ingen av dem har till någon större del genomförts vilket borde skett i en stad som värnar kvaliteten i välfärd framför ett producentintresse.

Därför är de krav som framförs i Stefan Nilssons skrivelse högst relevanta och borde kunna vara ett första steg i det arbete som handlar om att garantera en bra omsorg för Stockholms alla äldre.

Några kommentarer är dock värda att ställa med anledning av Stadsledningskontorets och finansborgarrådets motivering till varför staden ska vara nöjd med nuvarande tillstånd och varför skrivelsen därmed ska anses besvarad (dvs inte leda till någon ytterligare åtgärd).

Det är riktigt att upphandlingsunderlagen när det gäller hemtjänst omfattar exempelvis krav på såväl utbildningsnivå, möjlighet till fortbildning och andelen tillsvidare- och månadsanställda - men just dessa krav visar ju också hur tandlös tillsynen fortfarande är och hur mycket vackra ord det finns inom dessa områden. Enligt upphandlingsreglerna ska det bara nyanställas personer med gymnasieexamen (eller motsvarande) i för tjänsten relevant utbildning. Det är knappast något som skett.

På samma sätt är det när det gäller meddelarfrihet. Här är det dock snarare Stadsledningskontoret som undervärderar behovet av insatser i enlighet med skrivelsen. Enligt SLK ”råder idag meddelandefrihet inom stadens äldreomsorg med några vedertagna undantag, såsom frågor som avser affärsförhållanden, enskildas personliga och privata förhållanden, säkerhet och information om pågående löneförhandlingar.”

I det förfrågningsunderlag som skickats ut till intressenter uttrycks dock undantaget som att meddelarfriheten inte omfattar ”uppgifter som avser affärsförhållande, eller som allmänt sett kan rubba konkurrensförhållande för entreprenören. Vidare råder det inte meddelarfrihet för uppgifter om enskildas personliga och privata ekonomiska förhållanden eller som rör säkerhet. I meddelarfriheten innefattas inte heller information som gäller pågående förhandlingar rörande löne- eller andra anställningsvillkor eller som är hemlig enligt lag.”

Undantaget från meddelarskyddet är alltså i den version som ges till utförarna betydligt bredare (och därmed mer osäkert för anställda att veta vidden av) än vad Stadsledningskontoret i sin nedkortade version vill ge intryck av. Det förstärker behovet av insatser för ett stärkt meddelarskydd.

Reservation anfördes av borgarrådet Daniel Helldén (MP) enligt följande.

Jag föreslår borgarrådsberedningen föreslår kommunstyrelsen besluta

1. bifalla punkterna 3 och 4 i skrivelsen; om transparenta ledningssystem och full meddelarfrihet
2. därutöver säga

Det är bra att delar av intentionerna i skrivelsen nu uppfyllts. Fortfarande finns mer att göra när det gäller ledningssystem som olika utförare använder. Ledningssystemen ska redovisas och vara offentligt tillgängliga, och stadens integrerade ledningssystem (ILS) borde innefatta även den enskilt drivna äldreomsorgen. Detta är viktigt särskilt med tanke på att den styrande majoriteten privatiserat stora delar av den kommunalt finansierade verksamheten.

Många människor som arbetar inom Stockholms äldreomsorg känner inte att de kan påtala brister utan att utsättas för obehag som reprimander eller uppsägningar. Att personalen vågar påtala brister och komma med förslag är oerhört viktigt för att kvaliteten inom äldreomsorgen ska kunna förbättras. Meddelarfrihet i kommunala verksamheter är en grundlagsskyddad rättighet (Tryckfrihetsförordningen). Den garanterar frihet från straffansvar för att ha spridit uppgifter, även om uppgifterna omfattas av sekretess eller liknande begränsningar. Det är dessutom förbjudet för myndigheter att försöka ta reda på vem som lämnat informationen (efterforskningsförbudet). Detta är en stor skillnad jämfört med de undantag om ”affärsförhållanden”, ”säkerhet” och ”konkurrensförhållanden” som gäller anställda i privat regi. Inget efterforskningsförbud finns heller inom privat verksamhet. Även om visst meddelarskydd

beslutats på politisk nivå visar verkligheten att det långtifrån är riskfritt för anställda i äldreomsorgen att larma om eventuella missförhållanden.

ÄRENDET

Stefan Nilsson (MP) föreslår i skrivelsen om Bättre kvalitetskontroll och fullt meddelarskydd inom äldreomsorgen att staden bör utöka dess kvalitetskontroll samt stärka meddelarskyddet.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 28 september 2012 har i huvudsak följande lydelse.

Under 2012 har det skett en utveckling och fokusering på uppföljning och inspektion av äldreomsorgens verksamheter. Bland annat har en inspektionsenhet organiserats under äldrenämnden, vars övergripande uppdrag är att tillsammans med stadsdelsnämnderna inspektera, granska och följa upp stadens äldreomsorg. Syftet är att förebygga och säkerställa en god kvalitet och följsamhet gentemot lagar, avtal och riktlinjer. Inspektionerna är ett komplement till och en fördjupning av de uppföljningar som gjorts redan tidigare. Äldrenämnden ska samordna stadsdelsnämndernas uppföljningsarbete och ambitionen är att all avtals-uppföljning och individuppföljning inom stadens äldreomsorg ska genomföras enligt stadsgemensamma modeller från och med 2013. Flera av Stefan Nilssons förslag vad gäller upphandlingsregler specifikt, finns med som krav i den slutförda revideringen av upphandlingsreglerna för hemtjänst. I denna revidering ställs stora krav på såväl utbildningsnivå, möjlighet till fortbildning och andelen tillsvidare- och månadsanställda.

Inom stadens vård- och omsorgsboenden, servicehus och dagverksamheter sker redan registrering i de nationella kvalitetsregistren Senior Alert och Svenska Palliativregistret. Detta sker oavsett regiform och beslut om stadens deltagande togs av kommunfullmäktige den 7 november 2011 (dnr 327-1512/2011).

Det genomförs en noggrann uppföljning av samtliga utförares ledningssystem dels vid inspektioner, dels vid genomgång av svar på förfrågningsunderlag.

Stadsledningskontoret anser att meddelandefriheten är viktig. Dels för den anställdes trygghet, dels för kvaliteten i boendet. Idag råder meddelandefrihet inom stadens äldreomsorg med några vedertagna undantag, såsom frågor som avser affärsförhållanden, enskildas personliga och privata förhållanden, säkerhet och information om pågående löneförhandlingar. Enligt stadens regler om meddelarfrihet råder ingen skillnad mellan olika regiformer, men det åligger dock entreprenören att informera personal om vilken meddelandefrihet som gäller.